Informačný list predmetu

Akademický rok 2026/2027

Vysoká škola	Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Fakulta	FSV UCM
Kód predmetu	UPVVS/ESPO/BcD/020/25
Názov predmetu	Teórie demokracie
Rozsah	2P
Počet kreditov	5
Vyučujúci	Prof. PhDr. Marcela Gbúrová, CSc. (prednášajúci)

Podmienky na absolvovanie predmetu

Predmet je ukončený záverečnou ústnou skúškou (2 otvorené otázky) v priebehu skúškového obdobia.
Konečné hodnotenie pozostáva z dvoch častí:
Priebežné hodnotenie (50%):
– Vypracovanie celosemestrálneho zadania (50%)
Úspešné absolvovanie záverečnej písomnej skúšky (max. 50%).
Celkové záverečné hodnotenie tvorí súčet bodov (%) za priebežné hodnotenie a ústnu skúšku.
Pre úspešné absolvovanie predmetu musí študent získať minimálne 59% bodov (celkovo 59 bodov zo 100).
Klasifikačný stupeň bude určený na základe stupnice (v %):
A (100 – 92), B (91 – 83), C (82 – 74), D (73 – 65), E (64 – 56), Fx (55 a menej).

Výsledky vzdelávania

• Študent pozná historický vývoj pojmu demokracia a vie vymedziť jeho základné významy a súvisiace pojmy (ľud, národ, občan, pluralizmus).
• Študent pozná hlavné teórie a modely demokracie a vie vysvetliť rozdiely medzi procedurálnym, substantívnym, konsociačným a konsenzuálnym prístupom.
• Študent rozumie Dahlovej koncepcii polyarchie a Sartoriho teórii vertikálnej demokracie a vie ich zasadiť do kontextu demokratickej teórie.
• Študent vie charakterizovať totalitné, autoritatívne a hybridné režimy a vysvetliť rozdiely medzi nimi a demokraciou.
• Študent rozumie teóriám demokratickej tranzície a konsolidácie a problémom, ktoré s nimi súvisia.
• Študent dokáže na základe osvojených teoretických poznatkov interpretovať súčasné výzvy demokracie spojené s globalizáciou, nadnárodným vládnutím a digitalizáciou

Stručná osnova predmetu

1. Úvod do teórií demokracie. Etymologický význam pojmu demokracia, jeho historický vývoj od antiky po súčasnosť, rôzne významy pojmu a podstata demokracie ako formy vlády a spôsobu rozhodovania.
2. Ľud, ľudia, národ, občan. Vymedzenie a vzájomný vzťah pojmov ľud, ľudia, národ a občan, ich význam pre koncepciu suverenity a politickej participácie v demokratickej teórii.
3. Pluralizmus a formy demokracie. Pluralizmus ako nevyhnutná podmienka demokracie, silné stránky a slabiny teórií demokracie, priama a polopriama demokracia a ich inštitúty (referendum, ľudová iniciatíva).
4. Modely demokracie. Historické a súčasné modely demokracie (D. Held), procedurálna teória demokracie (J. Schumpeter) a substantívna teória demokracie, ich východiská a rozdiely.

5. Konsociačná a konsenzuálna teória demokracie. Koncepcia A. Lijpharta, charakteristiky konsociačnej demokracie v rozdelených spoločnostiach, väčšinový a konsenzuálny model demokracie a ich inštitucionálne znaky.
6. Demokracia a polyarchia v poňatí R. Dahla. Dahlova kritika poručníctva, kritériá demokratického procesu, definícia a inštitúcie polyarchie, podmienky jej vzniku a stability.
7. Problémy liberálnej demokracie. Napätie medzi liberalizmom a demokraciou, tyrania väčšiny (A. de Tocqueville, J. S. Mill), problém reprezentácie a legitimity, ochrana práv menšín.
8. Totalitarizmus. Pojem a teórie totalitarizmu (H. Arendtová, C. J. Friedrich a Z. Brzezinski), znaky totalitných režimov, rozdiel medzi totalitarizmom a autoritarizmom.
9. Vertikálna demokracia a rozhodovacia teória demokracie. Sartoriho koncepcia vertikálnej demokracie, vzťah elít a voličov, rozhodovacia teória demokracie a problém nákladov a rizík kolektívneho rozhodovania.
10. Demokratické prechody. Teórie tranzície a konsolidácie demokracie (G. O'Donnell a P. Schmitter, J. Linz a A. Stepan), vlny demokratizácie (S. Huntington), problémy spojené s demokratickou tranzíciou v postkomunistických krajinách.
11. Nedemokratické a hybridné režimy. Typológia nedemokratických režimov, hybridné režimy a súťaživý autoritarizmus (S. Levitsky a L. Way), neliberálna demokracia (F. Zakaria) a defektné demokracie (W. Merkel).
12. Problémy súčasnej demokracie. Vplyv globalizácie na demokratické vládnutie, demokracia na nadnárodnej úrovni a demokratický deficit EÚ, elektronická demokracia a vplyv digitálnych technológií na politickú participáciu.

Druh, rozsah, metódy a pracovná záťaž študenta

činností:
Typ predmetu: povinný profilový predmet, prednáška
Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): 2 týždenne
Metóda štúdia: prezenčná
Forma štúdia: denná

Odporúčaná literatúra

• ARON, Raymond. Demokracie a totalitarismus. Vyd. 2. Brno: Atlantis, 1993. ISBN 80-7108-064-0.
• BALÍK, Stanislav - KUBÁT, Michal. Teorie a praxe nedemokratických režimů. Praha: Dokořán, 2012. ISBN 978-80-7363-266-3.
• Coppedge, Michael et all. 2019. "V-Dem [Country-Year/Country-Date] Dataset v9", Varieties of Democracy (V-Dem) Project. https://doi.org/10.23696/vdemcy19
• DAHL, Robert A. Demokracie a její kritici. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85605-81-3.
• DAHL, Robert A. O demokracii: průvodce pro občany. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-422-2.
• HLOUŠEK, Vít – Lubomír KOPEČEK. Konsolidace demokracie a hybridní režimy – slovenský a chorvatský případ. Středoevropské politické studie, 5(4). 2003.
• LEVITSKY, Steven a Lucan WAY. The Myth of Democratic Recession. Journal of Democracy [online]. 2015, 26(1), 45-58 [cit. 2021-10-10]. ISSN 1086-3214. Dostupné z: doi:10.1353/jod.2015.0007
• LINZ, Juan J a Jiří KUNC. Totalitarian and authoritarian regimes: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie. 1. vyd. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2000. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-901-4248-6.
• LINZ, Juan J. Totalitarian and authoritarian regimes. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2000. ISBN 978-1555878900.
• MERKEL, Wolfgang. Embedded and defective democracies. Democratization [online]. 2004, 11(5), 33-58 [cit. 2021-10-10]. ISSN 1351-0347. Dostupné z: doi:10.1080/13510340412331304598
• ŘÍCHOVÁ, Blanka. Přehled moderních politologických teorií. Vyd. 3. Praha: Portál, 2014. ISBN 9788026207429.
• SARTORI, Giovanni. Teória demokracie. Bratislava. 1993. ISBN 80-7115-049-5

• ZAKARIA, Fareed. The Rise of Illiberal Democracy. Foreign Affairs [online]. 1997, 76(6) [cit. 2021-10-10]. ISSN 00157120. Dostupné z: doi:10.2307/20048274
• ZAKARIA, Fareed. Budoucnost svobody. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1285-0.

Jazyk, ktorého znalosť je potrebná na absolvovanie predmetu

slovenský, anglický, český